

Tvorba přípravy na výuku

E.H.

Klíčové pojmy

- **Kurikulum** - zahrnuje vzdělávací program, ale také obsahovou náplň výuky i dosažený výsledek, zkušenost, kterou si žák ve škole podle určitého kurikula osvojí (<http://www.nuov.cz/kurikulum/co-je-to-kurikulum>).
- **Rámcový vzdělávací program (dále RVP)** – státní dokument, který je rozpracovaný pro jednotlivé typy škol a tvoří závazný rámec pro tvorbu školního kurikula.
- **Školní vzdělávací program (dále ŠVP)** – dokument, který si tvoří učitelé jednotlivých typů a stupňů škol pro vedení výuky a je to rozpracovaný státní dokument až do podoby školního kurikula, chceme-li do učebních osnov jednotlivých předmětů. Měl by vycházet ze specifických možností a potřeb každé školy.
- **Vlastní tematický plán (dále VTP)** – dokument, který si tvoří studenti společně s učiteli na PdF MU a který oba předešlé dokumenty (RVP a ŠVP) používá k tomu, aby rozpracoval obsahovou náplň předmětu zeměpis do jednotlivých ročníků s ohledem na možnosti časové dotace, aktuálního vývoje oboru geografie, a zejména s ohledem na celkový profil absolventa příslušného typu a stupně školy. Cílem zpracování VTP je vytvoření vlastní představy o formování školního kurikula, se kterým budou studenti, jako budoucí učitelé v praxi neustále konfrontováni.
- **Geografické vzdělávání (dále GV)** – stručně se dá charakterizovat jako vzdělávací proces na jednotlivých typech a stupních škol, který se uskutečňuje prostřednictvím předmětu zeměpis.

Povinné.

Pozor, vzájemně se doplňují!

PŘÍRODNÍ OBRAZ ZEMĚ
Z-9-2

REGIONY SVĚTA Z-9-3

Z-9-1-01 organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů; Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii; Z-9-1-03 přiměřeně hodnotí geografické objekty, jevy a procesy v krajině, sféře, jejich určité pravidelnosti, zákonitosti a odlišnosti, jejich vzájemnou souvislost a podmíněnost, rozeznává hranice (bariéry) mezi podstatnými prostorovými složkami v krajině; Z-9-1-04 vytváří a využívá osobní myšlenková (mentální) schémata a myšlenkové (mentální) mapy pro orientaci v konkrétních regionech, pro prostorové vnímání a hodnocení míst, objektů, jevů a procesů v nich, pro vytvoření postoju k okolnímu světu; Z-9-2-01 zhodnotí postavení Země ve vesmíru a srovnává podstatné vlastnosti Země s ostatními tělesy sluneční soustavy; Z-9-2-02 prokáže na konkrétních příkladech tvar planety Země, zhodnotí důsledky pohybu Země na život lidí a organismů; Z-9-2-03 rozlišuje a porovnává složky a prvky přírodní sféry, jejich vzájemnou souvislost a podmíněnost, rozeznává, pojmenuje a klasifikuje tvary zemského povrchu; Z-9-2-04 porovná působení vnitřních a vnějších procesů v přírodní sféře a jejich vliv na přírodu a na lidskou společnost; Z-9-3-01 rozlišuje zásadní přírodní a společenské atributy jako kritéria pro vymezení, ohraničení a lokalizaci regionů světa; Z-9-3-02 lokalizuje na mapách světadílů, oceány a makroregiony světa podle zvolených kritérií, srovnává jejich postavení, rozvojeová jádra a periferní zóny; Z-9-3-03 porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států; Z-9-3-04 zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech světa nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich; Z-9-4-01 posoudí na přiměřené úrovni prostorovou organizaci světové populace, její rozložení, strukturu, růst, pohyby a dynamiku růstu a pohybů, zhodnotí na vybraných příkladech m OV, ŽÁK: 4-03 zhodnotí přiměřeně strukturu, složky a funkce světového hospodářství, lokalizuje na mapách hlavní světové surovinové a energetické zdroje; Z-9-4-04 porovnává předpoklady a hlavní faktory pro územní rozmístění hospodářských aktivit; Z-9-4-05 porovnává státy světa a zájmové integrace států světa na základě podobných a odlišných znaků; Z-9-4-06 lokalizuje na mapách jednotlivých světadílů hlavní aktuální geopolitické změny a politické problémy v konkrétních světových regionech; Z-9-5-01 porovnává různé krajiny jako součást pevninské části krajině sféry, rozlišuje na konkrétních příkladech specifické znaky a funkce krajin; Z-9-5-02 uvádí konkrétní příklady přírodních a kulturních krajiných složek a prvků, prostorové rozmístění hlavních ekosystémů (biomů); Z-9-5-03 uvádí na vybraných příkladech závažné důsledky a rizika přírodních a společenských vlivů na životní prostředí; Z-9-6-01 vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy; Z-9-6-02 hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům; Z-9-6-03 hodnotí a porovnává na přiměřené úrovni polohu, přírodní poměry, přírodní zdroje, lidský a hospodářský potenciál České republiky v evropském a světovém kontextu; Z-9-6-04 lokalizuje na mapách jednotlivé kraje České republiky a hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit; Z-9-6-05 uvádí příklady účasti a působnosti České republiky ve světových mezinárodních a nadnárodních institucích, organizacích a integracích států; Z-9-7-01 ovládá základy praktické topografie a orientace v terénu; Z-9-7-02 aplikuje v terénu praktické postupy při pozorování, zobrazování a hodnocení krajiny; Z-9-7-03 uplatňuje v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu v krajině, uplatňuje v modelových situacích zásady bezpečného chování a jednání při mimořádných událostech.

SPOLEČENSKÉ A
HOSPODÁŘSKÉ
PROSTŘEDÍ Z-9-4ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ
Z-9-5

ČESKÁ REPUBLIKA Z-9-6

TERÉNNÍ VÝUKA, PRAXE A APLIKACE
Z-9-7

Schéma č. 4 - Vztah geografického tématu a obsahu GV (Hof., 2020)

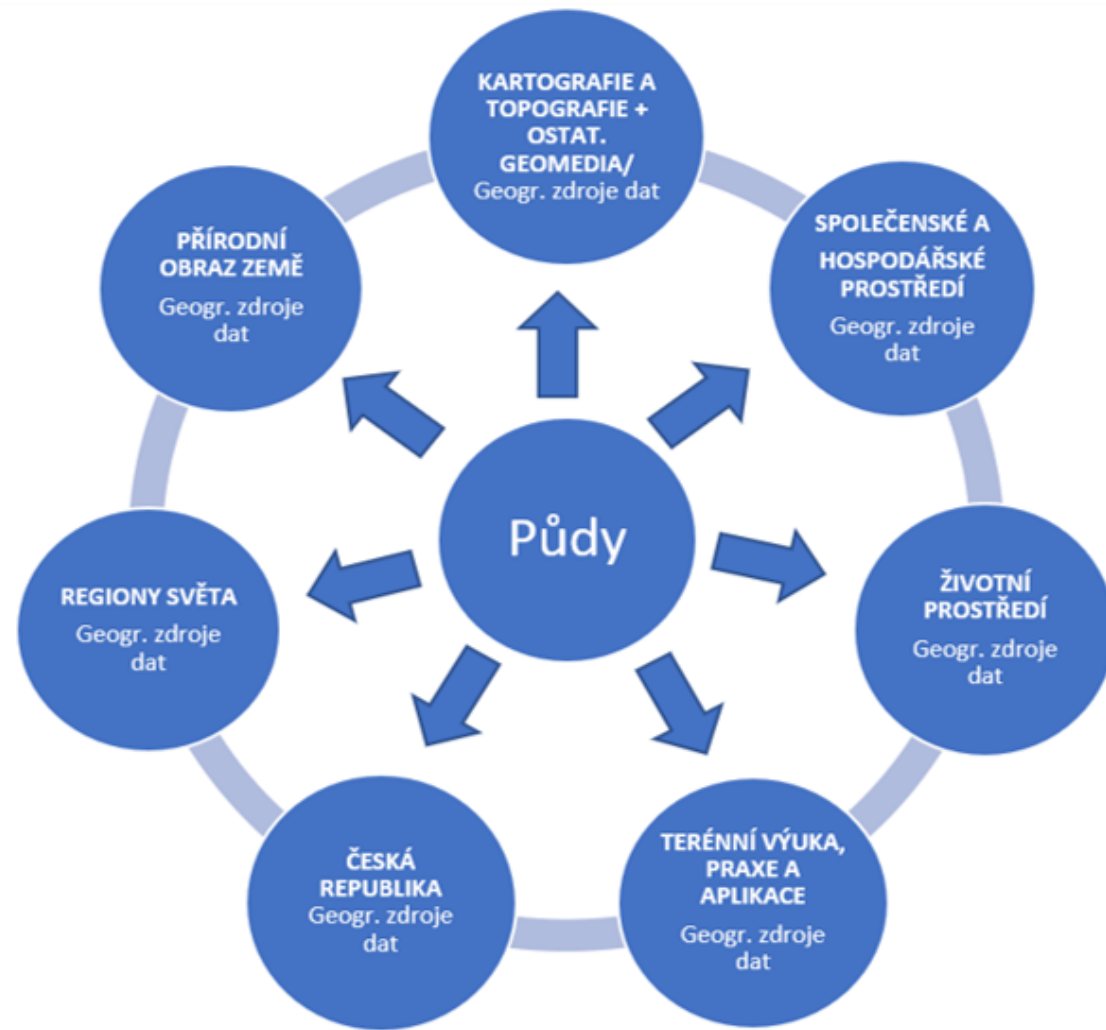

Schéma znázorňuje skutečnost, že ačkoliv učivo o půdách spadá do tematického okruhu Přírodní obraz Země, má nutně další aspekty, které souvisejí s ostatními tematickými okruhy. Především má **přírodní aspekt** (odborný založený na pedologii), **regionální aspekt** (půdy jsou na různých místech různé, to posunuje pedologii směrem k pedogeografii). Má aspekt **společensko-ekonomický**, půda je základ pro zemědělství a výživu obyvatelstva, má aspekt **environmentální** – dochází k jejímu znehodnocení a různému způsobu využívání. K půdě existuje **množství dat** a na půdě si procvičíme **mapové dovednosti** při práci s tematickými mapami a můžeme procvičit **i práci s GIS**. Pokud si tyto skutečnosti uvědomíme, pak nemusíme začínat výuku o půdách v 6. ročníku jen na odborném základě, ale nejdříve se s žáky můžeme zaměřit na to, co půda člověku dává a jak se k ní člověk na různých místech chová. Viz Powerpointová prezentace v IS MUNI – Půdy. Vhodným doplněním a rozšířením výuky o tomto tématu je pak terénní výuka, viz Svobodová, Mísařová a kol., 2019).

Schéma č. 4a – Vztah geografického tématu a obsahu GV (Hof., 2020)

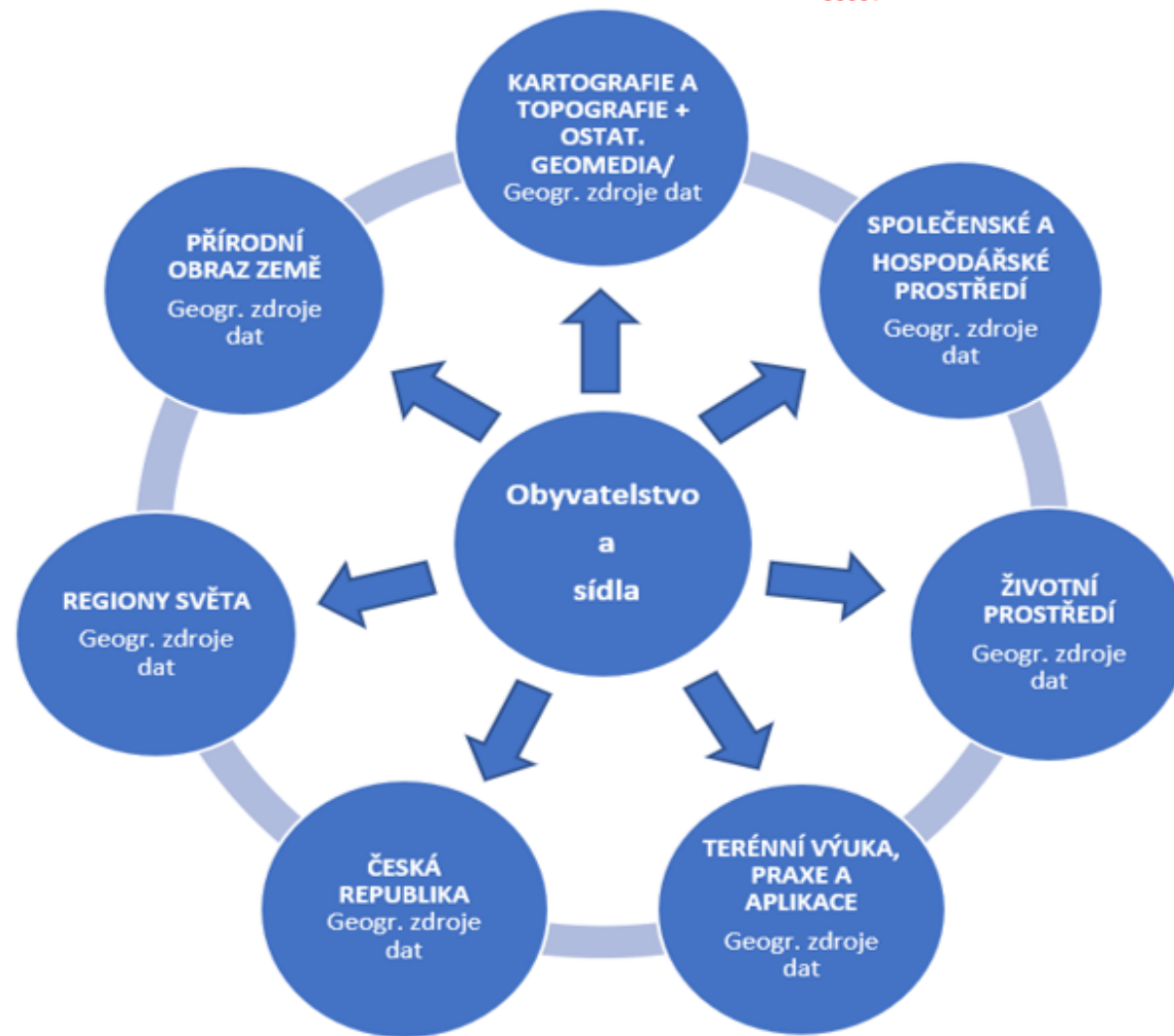

Schéma ukazuje provázanost tématu ze socioekonomické geografie – obyvatelstvo a sídla. Téma v RVP ZV spadá do tematického okruhu Společenské a hospodářské prostředí a má automaticky opět aspekty ostatních tematických okruhů. Podobně na tom jsou i další témata z ostatních okruhů předmětu zeměpis v RVP ZV. Pokud se dostaneme k výuce Regionů světa, pak opět tyto regiony mají aspekty společensko-ekonomické, environmentální, přírodní, vyžadují znalosti o jednotlivých regionech. Vzájemné vztahy člověka a přírody se dají procvičovat prostřednictvím různých druhů map a dokumentovat na velkém množství informací. Důležité si je uvědomit, že zeměpis je především o místech a v obecných geografických disciplínách jsou proto důležité příklady z různých úrovní (lokální, regionální, globální...), a tím se i v této části geografie pohybujeme v regionech, přeneseně v regionální geografii. **Nezačínáme výuku regionální geografie až při výuce tematického celku Regiony světa a České republiky!** Stejně tak povědomí o regionální geografii České republiky, a hlavně poznání místního regionu řešíme tvorbou portfolio o místě bydliště už od šesté třídy a pokračujeme v tom až do deváté třídy.

*Rozpracování a konkretizace dílčích cílů.
Indikátory (standardy GV) – inspirace vhodná k doplňování!*

Tematický okruh	Geografické informace, zdroje dat, kartografie a topografie
<p>Z-9-1-01, žák: <i>organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samostatně volí vhodné zdroje dat a informací, potřebných pro odpovědi na různé geografické otázky 2. zdůvodní výběr vhodného zdroje informace pro získání odpovědi na různé geografické otázky 3. vyhledá geografické informace z dostupných databází – např. sčítání lidu,.... doplnit 4. rozpoznává geografické informace v různých médiích – televizi, rozhlase, tištěných médiích a na internetu a pojmenovává zdroje informací v nich uvedených 5. uspořádá informace z geografických databází do tabulek, provádí s nimi jednoduché statistické operace a volí vhodné grafické zpracování 6. na základě zvolených kritérií (příklad) hodnotí geografické informace ve výše uvedených médiích 7. kombinuje .... Různé zdroje...
<p>Z-9-1-02, žák: <i>používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii.</i></p>	<p>Žák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. používá směrovou růžici a určuje hlavní a vedlejší světové strany 2. provádí v mapách různá měření, sestrojí profil určité trasy 3. zakreslí do topografické mapy určité objekty 4. porovná různé druhy map na základě měřítka a použité legendy a určí míru její generalizace 5. vytvoří mapový náčrt navštíveného místa 6. vybere vhodnou mapu či jinou geografickou pomůcku pro vysvětlení odpovědí na geografické otázky 7. prokáže na příkladech dovednost čtení, analýzy, interpretace a hodnocení mapy 8. vytvoří podle zadání tematickou mapu určitého místa, např. mapu využití ploch a navrhne k ní legendu 9. vybere k výše uvedeným bodům vhodné mobilní aplikace
<p>Z-9-1-03, žák: <i>přiměřeně hodnotí geografické objekty, jevy a procesy v krajinné sféře, jejich určité pravidelnosti, zákonitosti a odlišnosti, jejich vzájemnou souvislost a podmíněnost, rozeznává hranice (bariéry) mezi podstatnými prostorovými složkami v krajině</i></p>	<p>Žák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rozliší vybrané významné geografické objekty, jevy a procesy v pozorované reálné nebo zobrazené krajině 2. vybere a použije vhodné tištěné nebo elektronické mapy pro lokalizaci a srovnávání geografických objektů a jevů 3. využije různé informační zdroje pro srovnání geografických objektů a jevů 4. objasní rozdíly a podobnosti geografických objektů a jevů 5. vysvětlí vlastními slovy na příkladech vybrané zákonitosti, souvislosti a podmíněnosti mezi objekty, jevy a procesy v pozorované krajině

Tematický okruh	Regiony světa
Z-9-3-01, žák: rozlišuje zásadní přírodní a společenské atributy jako kritéria pro vymezení, ohrazení a lokalizaci regionů světa.	Žák: <ol style="list-style-type: none"> 1. uvede příklady map ve školním atlase, ve kterých jsou regiony světa vymezené podle vybraných přírodních podmínek 2. uvede příklady map ve školním atlase, ve kterých jsou regiony světa vymezené podle vybraných společenských podmínek
Z-9-3-02, žák: lokalizuje na mapách světadíly, oceány a makroregiony světa podle zvolených kritérií, srovnává jejich postavení, rozvojová jádra a periferní zóny.	Žák: <ol style="list-style-type: none"> 1. lokalizuje na mapách jednotlivé světadíly a oceány 2. popíše a vysvětlí, podle kterých kritérií (přírodních a společenských) byly zvoleny makroregiony světa, podle kterých se řídí výuka na jejich škole 3. lokalizuje rozvojová jádra a periferní zóny zvolených makroregionů světa
Z-9-3-03, žák: porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných regionů světa a vybraných (modelových) států.	Žák: <ol style="list-style-type: none"> 1. identifikuje a popíše s využitím různých zdrojů (textů, map, fotek, tabulek, grafů...) základní přírodní a společenské charakteristiky zvolených makroregionů světa 2. popíše s využitím různých zdrojů (textů, map, fotek, tabulek, grafů...) základní přírodní a společenské charakteristiky vybraných modelových států 3. porovná přírodní a společenské charakteristiky vybraných modelových států 4. zhodnotí odlišnosti mezi přírodními a společenskými charakteristikami vybraných modelových států
Z-9-3-04, žák: zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech světa nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich.	Žák: <ol style="list-style-type: none"> 1. zdůvodní, proč se různé regiony světa odlišují z hlediska přírodních (klimatické, tektonické pochody, eroze) a společenských charakteristik (migrace, růst populace, urbanizace, způsob dopravy, náboženství, ekonomické aktivity a politické charakteristiky) 2. popíše příčiny přírodních a společenských změn a prostorových interakcí ve vybraných regionech světa (např. posun litosférických desek, sopečná činnost, zemětřesení, klimatické jevy, rozmístění vegetace, oběh vody, zavlažování, eroze půdy, desertifikace, odlesňování, nedostatek přírodních zdrojů, rozmístění populace, ekonomická struktura, urbanizace, globalizace, světový obchod, války, migrace, růst dopravy, cestovní ruch, znečištění oceánů) 3. analyzuje výše uvedené příčiny přírodních a společenských změn a prostorových interakcí ve vybraných regionech světa 4. formuluje otázky týkající se vývoje přírodních a společenských změn a prostorových interakcí ve vybraných regionech světa 5. hledá a navrhuje podle dostupných zdrojů informací ekologicky, sociálně a ekonomicky únosné řešení vybraných přírodních a společenských problémů ve sledovaných regionech světa

<p>Z-9-5-03, žák: uvádí na vybraných příkladech závažné důsledky a rizika přírodních a společenských vlivů na životní prostředí.</p>	<p>Žák:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. identifikuje a popíše technologické hazardy a jejich dopad na přírodní prostředí. 2. popíše a analyzuje kladné i záporné dopady moderních technologií na životní prostředí 3. popíše princip skleníkového efektu, problematiku globálního oteplování a úbytku ozonové vrstvy 4. analyzuje, jakým způsobem jsou různé přírodní oblasti na světě nejvíce postiženy lidskou činností – kácení pralesů, výstavba přehrad, vypalování lesů, rozšiřování pouští. 5. analyzuje a hodnotí působení člověka v místním regionu, obci, městě a používá základní nástroje SWOT analýzy 6. charakterizuje různé kultury a jejich prostředí a srovnává, jak kultura reflektuje podmínky prostředí. 7. Zhodnotí, jak je důležitá role jednotlivých přírodních zdrojů ve společnosti a jaký může mít dopad na vývoj a politiku v jednotlivých regionech 8. žák vysvětlí na příkladech principy ochrany přírody a udržitelného života
---	--

POSTUP:

Je to cyklus, z tohoto důvodu můžete začít kdekoliv, kde Vám to bude dávat smysl. Nejprve budete zřejmě vycházet z obsahu – tedy z toho, co budete učit.

Postupem doby se mohou Vaše prvotní preference změnit až na nejvyšší úroveň, kdy vyjdete z toho, co chcete u žáků hodnotit, k tomu nastavíte výukové cíle, očekávané výstupy a k tomuto všemu přizpůsobíte obsah hodiny, tedy to, na čem je to chcete naučit.

Tabulka pro plánování a přípravu výuky

Ročník:	Tematický(é) celek(y):	Téma hodiny:
<p>Očekávané výstupy: <i>uvedete, který OV téma hodiny procvičujete. Porovnejte opět OV s obsahem výuky a ponechejte opravdu jen ty, které pomocí obsahu rozvíjíte. Očekávané výstupy se mohou týkat i širšího tématu než toho, který v hodině procvičujete. Můžete si pomoci i tím, že tučně zvýrazníte část, kterou budete řešit. Např.:</i></p> <p><i>Z-9-3-02 porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států</i></p>		
<p>Výukové cíle, dovednosti: <i>Musí být konkrétní a měřitelné. Týkají se přímo tematického celku a toho, co bude žák umět po skončení hodiny – pomohou – standardy_indikátory_019 ve studijních materiálech! Dílčí cíle především rozpracovávají očekávané výstupy a souvisí bezprostředně s obsahovou náplní výuky. Měli by pomoci především stanovit to, co si mají žáci z hodiny skutečně odnést, např.:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Žáci pomocí analýzy předložené mapy lokalizují do slepé mapy migraci lidí v Číně a popisují základní faktory migrace.</i> <i>2. Žáci vysvětlí, co jsou jádrové a periferní oblasti (jádra a periferie) v Číně.</i> <i>3. Žáci objasní příčiny migrace mezi periferiemi a jádry v Číně.</i> <p><i>Pokud neuděláte hned při formulaci cílů, pak se zamyslete a uspořádejte je podle stupně obtížnosti.</i></p>		
<p>Náměty pro terénní výuku: <i>pokud je to učivo nebo jeho část vhodná pro praktická cvičení v terénu. V případě regionální geografie světa to může být příprava na výlet, ale není nutné u všech zemí!!!</i></p>		

Sylabus tématu/začlenění do širšího rámce <i>Stručně uvedete, na jaké učivo navazujete a jaké učivo bude následovat.</i>		Mezipředmětové vazby: <i>Na které předměty téma navazuje, a které skutečně v průběhu výuky použijete.</i>
Pomůcky: <i>uvedete výčet všech pomůcek</i>		Příprava učebny: <i>místo realizace. Pokud učebnu připravujete, nakreslete schéma.</i>
Individuální přístup: <i>Týká se případné diferenciaci obtížnosti učiva – výběr pro talentované či slabší žáky. Primárně Vám v této diferenciaci pomůže stanovení výukových cílů a následnými učebními úlohami, které Vám stanoví, kam až mohou jednotliví žáci dojít.</i>		
Scénář hodiny		
Činnost žáků <i>Uvádí se, jaká činnost po jednotlivá časová období přísluší žákům.</i>	čas	Metody/ činnost učitele <i>Uvádí se, jaká činnost po jednotlivá časová období přísluší učiteli.</i>
Pozor: v tabulce bude scénář heslovitý, ale pod tabulku bude konkrétní náplň hodiny – např. pracovní list, otázky, které budete klást žákům, atd.		
Hodnocení aktivit žáků během výuky: <i>podle celého charakteru hodiny určíte kritéria a indikátory průběžného hodnocení žákových aktivit v hodině.</i>		
Hodnocení výuky – sebereflexe učitele: <i>zamyslíte se nad svou rolí ve vedení výuky. Zhodnotíte klady a nedostatky, které se při výuce vyskytly.</i>		

Pokračování
příště